

INTERNACIONAL

El procés de pau a El Salvador

Del M-16 a la 'MILPA'

Des de divendres passat el procés de pau a El Salvador hauria de quedar definitivament tancat. Des del 1980, i fins al 1992, una llarga guerra ha sacsejat un dels països més petits d'Amèrica.

Del 1980 al 1992 les notícies que arribaven d'El Salvador eren de color verd oliva, tacades de sang i molles de llàgrimes, amb soroll d'helicòpters com a rerefons. Era una guerra al país més petit, i més densament poblat, d'Amèrica llatina. Els salvadorencs, una mica més de 5 milions, dins un territori menor que el País Valencià, han tingut un balanç de 75.000 morts, 7.000 desapareguts, 500.000 desplaçats i 1 milió de refugiats en altres països. Les pèrdues econòmiques s'eleva a 1.800 milions de dòlars.

Després d'un llarg procés de negociació, el 16 de gener d'enguany, govern i FMLN signaven a Chapultepec (Mèxic) uns acords de pau que tothom considerà molt positius. Més enllà de les declaracions públiques de bones intencions i de respecte, sectors de l'exèrcit confessen que, després de la caiguda de l'URSS, el FMLN ja no era el mateix enemic perillós. Pel FMLN, l'ofensiva militar dita "al

tope y punto" que el novembre de 1989 desencadenà contra la capital San Salvador i en què foren durament atacats l'Estat Major de l'exèrcit i la colònia Escalón, on viu l'oligarquia salvadorencs i on es troben una bona part de les ambaixades, va ser el motiu que decidí el govern a obrir unes negociacions que mai no havia acceptat. Uns i altres, per tant, celebraren la pacificació com una victòria pròpia.

Els acords inclouen una llarga llista de punts, el 75% dels quals ha de complir el govern, una petita proporció, COPAZ —una instància en què hi ha representats tots els sectors polítics d'El Salvador i que fa el seguiment del procés pacificador—, i el FMLN ha de desmobilitzar els 8.000 combatents del que ha estat la guerrilla d'Amèrica llatina més potent d'aquesta dècada passada. Les Nacions Unides encarregaven la supervisió del compliment dels acords a ONUSAL: una missió internacional d'observadors desplaçats a El Salvador, amb un 28% d'es-

panyols, formada majoritàriament per militars i policies.

COMISSIÓ AD HOC I COMISSIÓ DE LA VERITAT

Els acords han significat la dissolució de la Guàrdia Nacional i de la Policia d'Hisenda, tan temudes, i la reducció gradual de les Forces Armades fins al 50% del que havia estat un dels exèrcits més ben tractats per l'ajuda militar nord-americana durant la dècada dels vuitanta. Tan sols entre els anys 1981 i 1982 aquesta ajuda va arribar als 117 milions de dòlars. També cal suprimir els 5 batallons d'Infanteria de Reacció Immediata (BIRI), unitats d'elit especialitzades en tasques de contrainsurgència, d'acord amb les tècniques de "l'Escola de les Amèriques" del "Comando Sud". El govern es nega a dissoldre el tercer BIRI, l'Atlacatl, en la data prevista si no es desmobilitza abans el FMLN.

La comissió ad hoc lliurava, el 23 de setembre, al president Cristiani i al secretari general de Nacions Unides les conclusions d'anàlisi que durant quatre mesos han elaborat relatives a 250 oficials de l'exèrcit a fi d'avaluar la seva "adequació" al nou període democràtic. Aquest eufemisme significa, en altres paraules, la depuració de l'exèrcit. El secret ha rodejat les recomanacions que conté el document i les especulacions han saltat immediatament. La visita que va fer a primers d'octubre George Jouwan, cap del "Comando Sud" dels Estats Units ha fet créixer la sospita que la llista dels oficials a depurar és extensa. Aquest és el mes fixat per a posar en pràctica la depuració, però ningú no deixa de veure que la cúpula ha tingut un paper protagonista en la vida política salvadorenca aquestes últimes dècades i que no serà fàcil que hi renunciï.

Belisario Betancur, Reynaldo Figueredo i Thomas Buergethal són els membres de la Comissió de la Veritat que té la missió d'assenyalar els responsables de les matances esdevingudes al país en aquests 12 anys. Els casos més greus corresponen als fets de maig del 1980, al riu Sumpul, al nord del departament de Chalatenango, amb uns 600 morts, i la de desembre del 1981, coneguda per "Masacre de El Mozote", al departament de Morazán, imputada al BIRI Atlacatl. Aquests dies han començat a desenterrar el miler de víctimes que hi hagué. Per la gent de Morazán no sembla que la mort del coronel Domingo Monterrosa, cap d'Atlacatl, el 23 d'octubre de 1984, en una acció militar del FMLN, hagi esborrat el rostre de l'horror.

Pel general Mauricio E. Vargas, sots-cap d'Estat Major, "la reconciliació és un acte eminentment polític dins un context d'estabilitat social. Si algú pretén donar caràcter punitiu a una de les parts no hi haurà reconciliació".

EL TREBALL DE LES TERRES

La desmobilització del FMLN fou prevista en 5 tandes d'un 20% cadascuna, d'acord amb un calendari que ha tingut diversos ajustaments. Fins aquest moment només se n'ha fet un 40%. El govern d'ARENA ha desplegat tots els mitjans perquè les tres tandes restants es desmobilitzin abans

de novembre, sense donar importància a l'endarreriment que afecta els altres punts dels acords signats a Mèxic.

Els desmobilitzats, tant de l'exèrcit com del FMLN, tenen tres sortides econòmiques per a tornar a la vida civil. Poden ingressar en la nova policia nacional civil que ara es constitueix, i que serà formada per un 20% d'ex-guerrillers, un 20% d'ex-soldats i un 60% de personal civil. Una altra opció són les beques per a cursos de capacitació laboral i d'ampliació d'estudis. La més polèmica és la tercera via, la transferència de terres perquè les treballin. Fins ara no se n'ha transferit ni una hectàrea.

Les estadístiques diuen que a El Salvador el 6% de la població té el 60% de les terres productives.

A més de la part dels 15.000 soldats i 8.000 guerrillers que triïn l'opció agrícola, també s'han de beneficiar de la transferència de propietats els 25.200 posseïdors actuals de les terres, instal·lats durant aquests anys en territoris de control guerriller. Pel FMLN la qüestió de les terres és clau. La "MILPA", nom de la collita de blat de moro, i els fesolets són la dieta bàsica de la població amb menys recursos.

El govern no ha accelerat la transferència de propietats aduint la dificultat de

trobar terres en venda i la manca de pressupost per a fer-ho. La proposta de calendari de transferències que ha fet les Nacions Unides en vigílies del dia 31, i que ha tingut resposta afirmativa de les dues parts, pot impulsar una solució. El finançament, d'altra banda, vindrà d'un fons d'ajuda internacional i, de moment, hi ha assegurats 80 milions de dòlars. El

FMLN demana que una part del pressupost de Defensa de l'any que ve es destini a sufragar la compra de terres.

Les repetides visites a El Salvador de Marrack Goulding, secretari de les Nacions

Unides d'Afers de Pau, i de Bernard Aronson, sots-secretari d'estat nord-americà d'Afers d'Amèrica Llatina han estat necessàries per a desbloquejar aquest punt.

L'administració nord-americana ha apadrinat el procés i Bush voldria poder oferir la desmobilització del FMLN en vigílies electorals. Les Nacions Unides tenen interès a resoldre aviat una pacificació ja encaminada i dedicar esforços i pressupostos als nous focus de tensió internacional. Uns i altres volen evitar ajornaments.

Ningú no deixa de veure que la fi real del procés de pau ha de venir en 1994, amb les eleccions municipals, legislatives i presidencials. Sembla clar que ARENA continuarà sent l'opció que presentarà la drete més dura i que ha defensat durant els últims onze anys els interessos dels cafeters, dels financers més importants i dels oficials de més graduació de l'exèrcit. L'esquerra prepara una gran coalició que inclouria el FMLN i que podria arribar fins i tot a la Democràcia Cristiana. Els sondatges presenten les dues propostes amb possibilitats de sortir guanyadores.

La confiança en el futur ve, sobretot, del fet que tothom està d'acord a dir adéu a les armes.

Narcís Noguera
Elisabet Zunzunegi

El Salvador es recupera lentament de la guerra civil.

ARXIU

Guerrillers del FMLN en campanyes del Departament de Chatenango.

ARXIU